

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aroplitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadiyeva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEKANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulaton Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	243
Saida Xabibullayeva	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abduvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLİYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSİYALASH VA MUQOBIL MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLİYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLİYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	
IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O'SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
KO'CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI.....	331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li	
TURIZM XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLİYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O'TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQUISH MASALALARI.....	339
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI	343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI	351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI	357
<i>Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich</i>	
BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI	362
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	367
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	373
<i>Xasanova Naimaxon Akmal qizi</i>	
SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	381
<i>Jovliyeva Zuhra Chori qizi</i>	
SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	386
<i>Ibragimov Zaxid Taxirovich</i>	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	395
<i>Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна</i>	
AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQRISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	401
<i>Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich</i>	
IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	409
<i>Oripova Saodat Mirfotix qizi</i>	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH.....	414
<i>Xolboyeva farangiz xayrulloevna</i>	
SUN'IY INTELEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI.....	419
<i>To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna</i>	
MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI	424
<i>Kalenov K.T.</i>	
HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI	428
<i>Ergasheva Aziza</i>	
NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI	436
<i>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</i>	
WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS	445
<i>Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee</i>	
O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI	454
<i>Sattarov Abdusamat Umirqulovich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	459
<i>Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI	464
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI	471
<i>Hasanov Sh. Sh.</i>	

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.....	482
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
TEMIR YO'L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	488
<i>Orifova Ximoyat Shovkat qizi</i>	
O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	494
<i>Raximova Dilfuza Mirzakasimovna</i>	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH	503
<i>Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna</i>	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	509
<i>Sattorov Sanjar Abdumurodovich</i>	
XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES MISOLIDA	518
<i>Yuldashov Aziz</i>	
RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BRENND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	522
<i>Boboyev L. Kadrxo'ja Djuraxodjeyevich</i>	
XODIMLARNI O'QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).....	528
<i>Sattorov Ramziddin Shovxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	533
<i>Yangiboyev Sardor Ernazar o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQUINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	542
<i>Nabiyeva Nilufar Olim qizi</i>	
МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ	548
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	555
<i>Каюмова Гузел Иброхимхановна</i>	
QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLIISHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	562
<i>Yahyojev To'liqin Ismatulla o'g'li</i>	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEKANIZMLARI	566
<i>Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi</i>	
QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	572
<i>Toshimov Azizbek Hakimovich</i>	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDAGI KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	576
<i>Muradova Dildora Abdusalimovna</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDAGI KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI	581
<i>Norova Nozima Nabiyevna</i>	
ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ	588
<i>Алиева С.С.</i>	

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBİ BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI	599
Azimova Maxfuza Rashidovna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА	604
Пирназаров Шоназар Махтовович	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	608
Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o'g'li, Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	620
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARI	625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich	
LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI	629
Utemuratov Sadik Muratovich	
IQLIM O'ZGARISHI VA RESURLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH	633
Rasulova Nigora Yusupovna	
ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович	
ADAM SMIT IQTISODIY G'OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI.....	641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	646
Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li	
SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY.....	651
M. Sh. Rakhimova	
SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEKANIZMLAR VA O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR	655
To'qumbetov Og'abek Shavkat o'g'li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna	
TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	
IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS	666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich	
AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASHDA DAVLAT BUDJETI XARAJATLARI TAHLILI	674
Xannarov Komiljon Karimovich	
INVESTITSIYA KO'CHMAS MULKI HISOBINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	681
Maxmudov Jamshed Ashrafovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ РАЗВИТИЯ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ТУРИЗМА.....	687
Навруз-Зода Бахтиёр Негматович, Мусаев Маликжон Кароматович	

TRANSFORMING UZBEKISTAN THROUGH DIGITALIZATION IN A GLOBALIZED WORLD.....	694
Narzullaeva Umidakhon Nodir qizi	
SUG'ORILADIGAN YERLARDA SUVDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	699
Elomonov Ro'zimurod Doniyor o'g'li, Abdug'aniyev Otabek Allajonovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ.....	704
Р. И. Хакимов	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIKNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHGA USLUBIY YONDOSHUVLAR	713
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINI BOSHQARISHDA SAMARADORLIK HOLATI TAHLILI	718
Kasimov Saidakmal Saidahrolovich	
BANKLARNING IJTIMOIIY ROLINI OSHIRISHDA YASHIL DEPOZITLARNING AHAMIYATI	722
Berdiyev Akram O'ktamovich	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI	728
Xikmetov Nodirbek Ikromovich	
AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINING SHAKLLANISHI, UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	735
Atayev Jaxongir Erkinovich	
KORXONALARDA DAROMAD VA XARAJATLAR BILAN BOG'LIQ MOLIVAVIY XATARLAR TASNIFI VA ULARNI AUDITDA ANIQLASH USULLARI.....	740
Mehriyev Sobit Sayim o'g'li, Dadarbayev Muzaffar Abduraxmanovich	
GREEN BONDS: ESSENCE, SIGNIFICANCE AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UZBEKISTAN	746
Susanna S. Alieva	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	753
Marupov Qobil Komilovich	
МОДЕЛЬ ЧЕБОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ И СРАВНИТЕЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	758
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Ризаева Зумрад Алишеровна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISHDA SOLIQ PREFERENSIYALARINING ROLI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	762
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.	
AKSIZ SOLIG'INING BUDJET DAROMADLARI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI VA MAZKUR SOLIQNI BUDJETGA UNDIRISH TARTIBINING TAHLILI	769
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING ROLI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA.....	774
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich	
HUDDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI BAHOLASHNING OPTIMIZATSIYALANGAN METODOLOGIYASI: ASOSIY KO'RSATKICHLARNING KO'P O'LCHOVLI TAHLILI.....	781
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ	788
Артикова Шохиди Ильясовна	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA KORXONALAR MARKETING STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI	793
Rasulova Nigora Nematovna	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH YO'NALISHLARI	799
Sultanova Aziza Baxtiyar qizi	

KORXONALARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	802
<i>Aminova Shaxnoza Aziz qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA ULARNI BAHOLASH USULLARI.....	807
<i>Nazirova Sayyora Baxtiyorovna, Qulmamatova Barno Omonovna, Sharifova Nargiza Djurayevna</i>	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINI JORIY ETISHNING O'ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	811
<i>Murodova E'zoza Maqsud qizi</i>	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI TA'MINOT ZANJIRINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: ISHLASH MEKANIZMI VA ALGORITMINI ISHLAB CHIQUISH	816
<i>Umarov Bobur Murtazoyevich</i>	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLLIGINI OSHIRISH ORQALI MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH	822
<i>Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich</i>	
AGRAR SOHADA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI	829
<i>Boltayev Nurali Shiramatovich</i>	
MAMLAKATIMIZ TURIZM SOHASI XIZMATLAR SIFATI BILAN BOG'LIQ IQTISODIY KO'RSATKICHLAR	838
<i>Suyunov R. G'.</i>	
ПРОБЛЕМЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ В ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	844
<i>Джулибеков Нурмат Каршибекович, Жулиева Гулноз Юлдашевна</i>	
BIZNES JARAYONLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ASOSLARI	849
<i>Yoqubjanov Muminmirzo Nosirjon o'g'li, Erkinxojiyev Ismoiljon</i>	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI, AHAMIYATI VA UNING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	853
<i>Ernazarov Gulam Bekbaevich</i>	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI	860
<i>Mirzokirov Mirramizjon Mirxoshim o'g'li</i>	
ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....	867
<i>Урунова Мафтуна Гайратовна</i>	
АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИКИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	871
<i>Некова Фатима Борисовна</i>	
MINTAQA SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISHDA KLASSTERLASH VA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARINING AHAMIYATI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	876
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTI TIZIMINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY TASHKILY-IQTISODIY USULLARDAN FOYDALANISH	882
<i>Kayumov Z.O.</i>	
O'ZBEKISTONDA VALYUTA KURSINING SHAKLLANISHI VA UNING INFLATSIYA DARAJASIGA TA'SIRI MEKANIZMI.....	887
<i>Matrizayev Zafar Gulimboy o'g'li, Viqorjon Bahriddinov Akbar o'g'li</i>	
МЕХНАТ BOZORINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI.....	892
<i>Soatmo'minova Zarnigor Olimjon qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	897
<i>Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o'g'li</i>	
НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	901
<i>Мирзаев Кулмамат Джанзакович</i>	

ELEKTR UZILISHLARINING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI	906
<i>Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi</i>	
DAVLAT TRANSPORT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	911
<i>Uktamov Sarvar Atxam o'g'li</i>	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПОДДЕРЖКИ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАНАХ ЕС, США И ЯПОНИИ	915
<i>Газизова Эльмира Хамидовна, Мелибаева Гульнора Ачилевна</i>	
SANOATNI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH OMILLARI	921
<i>O'zmanov Ixtiyor Ibragim o'g'li</i>	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	926
<i>Sherov Sanjar Radjabovich</i>	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI STRATEGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	932
<i>Umurov Jasurbek Jamil o'g'li</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	936
<i>Raxmonov Abduxalil Rasulovich</i>	
INKLYUZIV TA'LIM XIZMATLARINING RAQAMLI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHDA DAVLAT, OTM VA IT INFRATUZILMA INTEGRATSIYASI.....	940
<i>Maxkamova Kamola</i>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BUDJETLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH (ENERGETIKA KORXONALARI MISOLIDA).....	944
<i>Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich</i>	
UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	950
<i>Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li</i>	
TIKUV-TRIKOTAJ MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK KORXONALARNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI	956
<i>Abduhamidov Abdurahmon Abdulatif o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA 2026-2030-YILLARGA MO'LJALLANGAN SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	963
<i>Ismailov Timur Atabayevich</i>	
SAVDO LIBERALIZATSIYASINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARI TARKIBIGA TA'SIRI	969
<i>Sardorjon Maxmudov Sobirjon ug'li</i>	
MAHALLIY BUDJETLAR MOLIYAVIY BARQARORLIGINING UY XO'JALIKLARI FAROVONLIGI VA HUDUDIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EMPIRIK TAHLIL QILISH.....	977
<i>Safarmurodova Marjona To'raqulovna, Ollokulova Feruza Mansurovna</i>	
FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF FINANCIAL SUSTAINABILITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES: EVIDENCE FROM THE OIL AND GAS SECTOR.....	982
<i>Ergashev Muhibbek Aslamovich</i>	
O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA FIN TECH KOMPANIYALARI VA BANKLAR HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	988
<i>Rajabova Umida Umurzoqovna</i>	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВЫХ ПРЕФЕРЕНЦИЙ И ЛЬГОТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ (НА ПРИМЕРЕ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ)	995
<i>Отамуродова Дилдора Абдуқримовна</i>	
THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON INTERNATIONAL MARKETING: RESHAPING GLOBAL MARKET ENTRY STRATEGIES AND CONSUMER ENGAGEMENT	1001
<i>Aziz Kurbanovich Abdullaev, Ne'matullyev Bekmirzo Bozorboy o'g'li, Abdusalomov Samandar Azizbek o'g'li</i>	

TARIXIY-MADANIY TURIZM XIZMATLARINI MINTAQADA RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH.....	1010
Erkayeva Barno Abduraximovna	
GLOBAL IQTISODIY INTEGRATSIYA SHAROITIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MENEJMENT YONDASHUVLARINING ROLI: O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	1015
Mahmudova Madinaxon Jumaboy qizi	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ УКРЕПЛЕНИЯ ДОХОДНОЙ БАЗЫ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	1020
Т. И. Бобакулов, Г. Ч. Джавлиев	
ECOTOURISM DEVELOPMENT POTENTIAL AND THE ROLE OF GUIDES IN REGIONAL TOURISM GROWTH: EVIDENCE FROM THE NAVOI REGION OF UZBEKISTAN.....	1024
Axmadova Iroda Muzaffar kizi	
DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND ITS PRIORITY DIRECTIONS.....	1030
Ollokulova Feruza Mansurovna, Guzal Abdimurodova Panjiyevna	
KORRELYATSION - REGRESSION TAHLILNING QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA QO'LLANILISHI AHAMIYATI.....	1035
Butanova Dilnoza Rustamovna	
MADANIYATLARARO YETAKCHILIK VA LINGVOMADANIY KOMPETENTSIYA BOSHQARUV ISHI SIFATIDA.....	1042
Rahimova Gulnoza	
SANOAT KORXONALARINI YANGI TEXNIKA VA TEXNOLOGIYA BILAN TA'MINLASH JARAYONLARINING HOZIRGI ZAMON HOLATI.....	1052
Akbarova Maloxat Atabekovna	
UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA INNOVATSION RIVOJLANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI MODERNIZATSIYA QILISH.....	1056
Abdukadirova Nilufar Abdaxatovna	
FARG'ONA VILOYATIDA INVESTISIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH BARQAROR IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA.....	1062
Qo'chqarov Yunusali Sobirjonovich	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL KREDITLASH" TIZIMI: NAZARIYA VA AMALIYOT.....	1069
Erkinov Farrux Rustam o'g'li	
AKSIZ SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGI TADBIRLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	1075
Nazarova Rushana Ravshan qizi	
MOL-MULK SOLIG'I TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING MOLIVAVIY ASOSLARI.....	1080
Qodirov Hasan Do'stqobilovich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ORQALI IQTISODIY JARAYONLARNI RAQAMLASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	1084
Matyoqubov Yo'ldoshboy Ergashboy o'g'li	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI SOLIQ VOSITASI ORQALI QISQARTIRISHDA HUKUMATNING ROLI.....	1089
Pirnafasov Sarvar Bardibayevich	
HUDUDNING TURIST JOZIBADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASH VA TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY TAMOYILLARI.....	1093
Q.A. Musaxanov	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1098
Umarova Nilufar Abdukaxor qizi	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	1103
Ulashev Xubbim	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA OBODONLASHTIRISH XIZMATLARINING IQTISODIYOTGA TA'SIRI.....	1107
Hayitov Jamshid Xolvoyevich, Ibragimova Gulhayo Nuriddin qizi	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	1112
Abdurasulov Sardor To'lqin o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO'LOV QOBILYATI HOLATI TAHLILI	1119
Adilova Zohida Ikromjonovna	
HUDUDIIY IQTISODIY O'SISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INSTITUTSIONAL OMILLARI VA SAMARADORLIGI	1124
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li, Sadibekova Bibisara Djapparovna	
SANOAT TARMOQLARIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH STRATEGIYALARI	1130
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH.....	1136
Abdullayeva Shaxnoza Esonovna	
EKOTURIZMNING O'ZBEKISTON TURIZM BOZORIDAGI RIVOJLANISH SALOHIYATI.....	1141
Muxtarov Botir Abdusattarovich	
ISHSIZ VA BAND BO'LMAGAN FUQAROLARNING BANDLIGINI TA'MINLASH VA MEXANIZMLARI	1145
Olimov Bekzod Nariman o'g'li	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA HUDUDIIY RIVOJLANISH VA INVESTITSIYA SIYOSATINING AHAMIYATI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	1149
Kurbanov Aybek Turabayevich	
RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOTLARDA DAROMADLAR TENGSIZLIGINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	1154
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
MILLIY INNOVATSION TIZIMNI TRANSFORMATSIYALASHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1162
Azimov Bobir Fattoheevich	
ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING STARTUP DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AMONG THE YOUNG GENERATION	1169
Usmonkhujayeva Nigina G'ofur qizi	
O'ZBEKISTONDA MUQOBIL ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	1174
Abdurazzoqov Hojiakbar Alisher o'g'li	
O'ZBEKISTON RAQAMLI BANK XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH DINAMIKASI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	1179
Karimov Odiljon Boqiyevich	
ЗАКОНОМЕРНОСТИ ПОВЕДЕНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ РЫНОЧНОГО СПРОСА.....	1185
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
BUDJET TASHKILOTLARINI SAMARALI BOSHQARISHDA ICHKI AUDITNING ROLI	1188
Karimov Djaxongir Ganiboevich, Nasriev G'olibjon Muxiddinovich	
YAPONIYADA IJTIMOIIY HIMOYA DASTURLARI VA IJTIMOIIY SUG'URTA TIZIMI	1193
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION MARKETING KONSEPSIYASIGA O'TISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1197
Bobomurodov Qayimjon Homidovich	
ВЛИЯНИЕ ЦЕНОВОЙ КОНКУРЕНЦИИ НА УСТОЙЧИВОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	1203
Гойибназарова Нозимахон Хамзаевна	
SUG'URTA TASHKILOTLARI DAROMADLARI VA ULARNING SOLIQQA TORTISH MEKANIZMI.....	1209
Buranova Lola Vaxobovna, Yaxshillikov Murod	
BUDJET MABLAG'LARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA RAQAMLASHTIRISH VA JAMOATCHILIK NAZORATINI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI	1215
Ro'ziyeva Dilobar Isomjonovna, Muxtorov Muhammadyunus Muhammadyusuf o'g'li	
ПОВЫШЕНИЕ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫНКА ТРУДА.....	1222
Камилова Наргиза Абдукажоровна	

SIRKULAR IQTISODIYOTDA KO'P TOMONLAMA MANFAATDOR TOMONLAR HAMKORLIGINING YUTUQLARI	1226
Sodiqov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT TURIZMINI RIVOJLANISH HOLATI VA ASOSIY TENDENTSIYALARINING TAHLILI: TOG', SUV, VELO, EXTREMAL SPORT TURIZMLARI MISOLIDA	1233
Kalandarov Jalol Abduljalilovich	
ГЕНДЕРНАЯ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ И ПОВЕДЕНЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЁЖИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ	1242
Захарова Ирина Борисовна	
QURILISH SANOATI KORXONALARIDA EKOLOGIK BOSHQARUV TIZIMINI JORIY ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	1247
Xolov Xamza Tojiddinovich	
INNOVATSION SALOHİYATNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING HUDUDIY SSENARIYLARI: NOMUTANOSIBLIKLAR VA PROGNOZLI BAHOLASH	1254
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
IQTISODIYOT TARMOQLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	1261
Ollokulova Feruza Mansurovna, To'rayeva Xadicha Ro'ziboy qizi	
O'ZBEKISTON INDIVIDUAL SPORTCHILARINI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVIGA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI JORIY ETISHNING SAMARALI USULLARI.....	1264
Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫМИ ПРОЕКТАМИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭЛЕКТРОСЕТЕВОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	1270
Тошқулов Сирожиддин Акбарқул угли	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINING TASHKILY TUZILMASI VA ULARNING FAOLIYATI TAHLILI	1276
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
BANKLARDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BANK AKTIVLARI RENTABELLIGINING AHAMIYATI	1283
Xolmatov Azizjon Avazxon o'g'li	
JISMONIY SHAXSLAR YER SOLIG'INI HISOBLASHDA HUDUDIY Koeffitsiyentlarni qo'llashni takomillashtirish.....	1287
Ramazonov Shamil Ulug'bek o'g'li	
ТЕОРЕТИКО-КАТЕГОРИАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ КРИПТОАКТИВОВ В СИСТЕМЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	1291
Иминохунов Абдукохор Абдиваитович, Хакимов Абдурахмон Мухаммад-Али угли	
O'ZBEKISTONDA YOSHLAR MEHNAT BOZORINI RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLI YECHIMLAR.....	1298
Jumayeva Shaxnoza Quyliyevna	
DIVERSIFIKATSIYALASH DARAJASINI BAHOLASHNING USLUBIY ASOSLARI.....	1303
Nurova Gulnora Nutfulloyevna	
KRIZIS — BURILISHMI YOKI INQIROZ?	1310
Tojiboyeva D.	

KRIZIS — BURILISHMI YOKI INQIROZ?

Tojiboyeva D.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Iqtisodiyot nazariyasi kafedrası professori, iqtisodiyot fanlari doktori.

Annotatsiya. Mazkur maqolada asosiy e'tibor "krizis" so'zining mazmun-mohiyati, uning o'zbek tilidagi adabiyotlarda ifodalanishi hamda jahon miqyosida xalqaro atama sifatida qo'llanilishiga qaratilgan. Shunga qaramay, ayrim iqtisodiy adabiyotlarda mazkur atamaning noto'g'ri tarjima qilinib qo'llanilishi tahlil etilgan. Maqolada krizis halokat yoki yo'q bo'lish emas, balki burilish nuqtasi ekanligi asoslab berilgan. Shuningdek, "krizis" atamasi iqtisodiyot fanida ilk bor Karl Marx tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgani, iqtisodiyotning siklli rivojlanishi hamda uning bosqichlari yoritilgani ko'rsatib o'tilgan. Shu bilan birga, iqtisodiy siklni tadqiq etgan Joseph Schumpeter konsepsiyasining Karl Marx nazariyasidan farqli jihatlari tahlil qilinib, tegishli takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: krizis, krizis bosqichlari, sikllilik, turg'unlik, depressiya, tiklanish, jonlanish, yuksalish.

Abstract. This article focuses on the meaning of the word "crisis," its use in Uzbek-language literature, and its application worldwide as an international term. Despite this, in some economic sources the term is used in an inaccurate translated form. The article substantiates that a crisis does not mean catastrophe or disappearance, but rather a turning point in development. It is also noted that the concept of crisis was first introduced into economic discourse by Karl Marx, who identified and explained the cyclical development of the economy and its phases. At the same time, the paper analyzes the aspects that distinguish Joseph Schumpeter's concept of the economic cycle from the theory of Karl Marx and provides relevant recommendations.

Key words: crisis, phases of crisis, cyclicity, stagnation, depression, recovery, revival, rise.

Аннотация. В данной статье основное внимание уделено значению слова «кризис», его использованию в узбекязычной литературе, а также применению в мировом масштабе в качестве международного термина. Несмотря на это, в ряде экономических источников данный термин используется в неточном переводе. В статье обосновано, что кризис означает не катастрофу и не исчезновение, а поворотный этап развития. Также отмечается, что термин «кризис» впервые был введен в научный оборот в экономике Karl Marx, который выделил и обосновал циклическое развитие экономики и её фазы. Вместе с тем проанализированы аспекты, отличающие концепцию экономического цикла Joseph Schumpeter от теории Karl Marx, а также представлены соответствующие предложения.

Ключевые слова: кризис, фазы кризиса, цикличность, застой, депрессия, восстановление, оживление, подъём.

KIRISH

Bozor iqtisodiyotining o'ziga xos xususiyatlaridan biri shundaki, unda iqtisodiy o'sish tebranishlar asosida yuz beradi, boshqacha aytganda, u siklli harakatga ega. Iqtisodiy ko'tarilish davrlari tushkunlik bosqichlari bilan almashinadi hamda dastlabki holatga qaytib, undan ham yuqori bosqichlarga ko'tarilish orqali iqtisodiy ravnaq jarayoni yuz beradi. Mazkur holat ma'lum vaqt oralig'ida takrorlanib turadi. Ana shu iqtisodiyotda yuksalish (ravnaq)ning muayyan muddat davomida tushkunlik bilan almashib turishi, taraqqiyotning tebranishlar orqali namoyon bo'lishi iqtisodiy sikl deb yuritiladi. Ushbu jarayonning muntazam takrorlanib borishi esa iqtisodiyotning siklli rivojlanishi deb ataladi.

Shu sababli bozor iqtisodiyotining rivojlanishini to'liqsimon chiziq ko'rinishida ifodalash mumkin. Bunda har bir to'liq umumiy rivojlanish sikliga xos bo'ladi. Siklli rivojlanish milliy bozor iqtisodiyoti taraqqiyotining muhim modeli bo'lib, u davriy tebranishlar, shuningdek, iqtisodiy faoliyatning evolyutsion va ayrim hollarda inqilobiy bosqichlari bilan tavsiflanadi. Mazkur jarayonda ishlab chiqarish hajmining o'zgarishi, ya'ni ko'tarilish va pasayish holatlari kuzatiladi.

Iqtisodiy sikllilik bozor iqtisodiyotining barcha subyektlariga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatishi bilan eng muhim makroiqtisodiy masalalardan biri hisoblanadi. Chunki bunday pasayishlarning davriy ravishda takrorlanishi mamlakat aholisining turmush darajasi pasayishiga olib keladi. Shu bois mazkur muammo zamonaviy bozor sharoitida dolzarb ahamiyat kasb etib, iqtisodiy nazariyaning markaziy muammolaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

2008-yilda yuz bergan jahon moliyaviy-iqtisodiy krizisidan so'ng xalqaro miqyosda, jumladan, mamlakatimizda ham iqtisodiy krizislar va ularni turli jihatlardan yondashib tahlil qilish, salbiy oqibatlarini bartaraf etish masalalariga bag'ishlangan ko'plab ilmiy hamda ilmiy-ommabop adabiyotlar, xususan, monografiyalar va maqolalar yaratildi hamda nashr etildi.

Mazkur tadqiqotlarni ularning mazmuni va davr xususiyatidan kelib chiqib bir necha guruhlariga ajratish mumkin. Jumladan, 2008–2010-yillarda chop etilgan maqolalarning asosiy qismi krizisning kelib chiqish sabablari, uning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati, ipoteka bozorida muammolar, banklarning bankrot bo'lishi hamda moliya tizimini "qutqarish" zarurati masalalariga bag'ishlangan.

Keyingi yillarda iqtisodiyot tiklanib, tushkunlik bosqichi yakunlangach, tadqiqotchilar e'tibori krizisning o'tkir alomatlaridan ko'ra uning uzoq muddatli oqibatlari va ularni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqishga qaratildi.

COVID-19 pandemiyasi munosabati bilan tadqiqotchilarning kun tartibida ham muhim o'zgarishlar yuz berdi. Ularning diqqat-e'tibori yangi iqtisodiy tushkunlik xavfiga qaratilib, iqtisodiy rivojlanishning siklik xarakteri pandemiya, inflyatsiya, budjet taqchilligi kabi muammolar bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilina boshlandi.

Shu bilan birga, izlanishlarda yangi krizislarning xavfi avvalgilardan farq qilishi, hozirgi sharoitning o'zgarib borayotgani hamda kelgusida yuz berishi mumkin bo'lgan iqtisodiy jarayonlar haqida maqolalar chop etish davom etmoqda.

Biz maqolamizning maqsadidan kelib chiqib, o'zbek tilida chop etilgan ayrim ilmiy va ilmiy-ommabop nashrlarga to'xtalamiz.

O'zbekistonlik taniqli olimlar A.V. Vahobov, N.X. Jumayev va E.A. Hoshimovlarning "Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi: sabablari, xususiyatlari va iqtisodiyotga ta'sirini yumshatish yo'llari" nomli monografiyasida krizis yuz berishining sabablari, xususiyatlari, nazariy-konseptual asoslari, dunyo mamlakatlarining global moliyaviy inqirozga qarshi kurashish dasturlari mazmuni va ularni amalga oshirish mexanizmlari, shuningdek, uning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri hamda uni kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlar yoritilgan.

"Jahon iqtisodiy inqirozi va u bilan bog'liq jarayonlar" nomli maqola mualliflari jahon iqtisodiyoti boshidan kechirayotgan inqirozning davomiyligi, uning sabablari hamda inqiroz yakunlangandan so'ng qanday ijobiy va salbiy o'zgarishlarni kutish mumkinligi haqida fikr yuritadilar.

I.Q. Mirzayev va K.Y. Jabbarov o'z maqolalarida taniqli iqtisodchi olimlar Joseph Schumpeter hamda Nikolai Kondratievlarning iqtisodiy sikllar borasidagi ilmiy qarashlari asosida iqtisodiy inqirozga qarshi dasturlar samaradorligini oshirishda innovatsiyalarni joriy etish masalalariga to'xtalganlar. Maqolada global iqtisodiy integratsiya sharoitida iqtisodiyotda innovatsiyalarni qo'llash orqali inqirozga qarshi dasturlar samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilingan.

"Iqtisodiy inqiroz kategoriya sifatida" nomli maqolada iqtisodiy inqirozning mohiyati, nazariy-metodologik asoslari, iqtisodiy sikllar, 2008-yilda boshlangan jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining kelib chiqish sabablari hamda uning iqtisodiyotga ta'sirini kamaytirish, oqibatlarining oldini olish va yumshatishga xizmat qilgan omillar tahlil etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada iqtisodiy krizisning nazariy-metodologik asoslari tarixiy, lug'aviy, adabiyotlar tahlili, qiyosiy tahlil, mantiqiy yondashuv, konseptual jadval, induksiya va deduksiya metodlari asosida tadqiq etilgan. Iqtisodiy krizisning kelib chiqish sabablari Karl Marx hamda Joseph Schumpeter asarlarini o'rganish, ularda ilgari surilgan g'oyalarni mantiqiy solishtirish va taqqoslash asosida tahlil qilingan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yig'iladigan soliqlarning o'zgarishiga qarab iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga dastlab taniqli alloma Ibn Khaldun e'tibor qaratgan.

Iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga olimlar tomonidan XIX-asrda, aniqrog'i, 1825-yilda yuz bergan va birinchi tan olingan iqtisodiy krizisdan so'ng jiddiy e'tibor qaratila boshlandi. Shundan keyin qator iqtisodchilar ushbu holatni tadqiq qilib, o'z fikrlari va nazariy xulosalarini ilgari surdilar.

Ular iqtisodiyotning siklli rivojlanish sabablari nimadan iborat ekanligini tushuntirishga harakat qildilar. Klassik siyosiy iqtisod namoyandalari William Petty, Adam Smith va John Stuart Mill ushbu muammoga alohida to'xtalmaganlar. Mazkur hodisani birinchi bor chuqur tadqiq etgan olim siyosiy iqtisodning mashhur vakili Karl Marx bo'lib, u bu jarayonni "krizis" deb atagan.

"Krizis" so'zi qadimgi yunoncha κρίσις (krisis) so'zidan olingan bo'lib, "qaror", "burilish nuqtasi", "o'zgarish" yoki "hukm" degan ma'nolarni anglatadi. Ushbu atama ko'proq tibbiyotda kasallik holatining qaysi tomonga burilishi, ya'ni sog'ayish yoki og'irlashish bosqichini ifodalash uchun qo'llanilgan.

Karl Marx iqtisodiyotdagi ana shu burilish jarayonini ifodalovchi mos nemischa atama mavjud emasligini inobatga olib, mazkur yunoncha soʻzni qoʻllagan. Chunki inson, oila, firma, tashkilot va davlatning kelajakdagi holati ham koʻpincha tang vaziyatdan qaysi tomonga burilishiga bogʻliq boʻladi.

Oʻzbek tilida mazkur atamani “inqiroz” deb tarjima qilish ayrim holatlarda tor maʼnoda talqin qilinadi. Sababi, “inqiroz” soʻzi koʻproq halokat, tugash yoki yoʻqolish maʼnolarini anglatishi mumkin. Ayrim lugʻatlarda esa “krizis” soʻzi yetishmovchilik va tushkunlik sifatida ham izohlangan.

Karl Marx “krizis” atamasini iqtisodiyotda rivojlanishning tanglik va tushkunlik bilan almashinib turishi, yaʼni burilish jarayonini ifodalovchi tushuncha sifatida ilmiy muomalaga kiritgan hamda uning takrorlanib turishi bir-biridan farqlanuvchi bosqichlar orqali namoyon boʻlishini asoslab bergan.

Hozirgi kunda oʻzbek tilidagi koʻplab iqtisodiy adabiyotlarda “krizis” maʼnosida “inqiroz” termini qoʻllanib kelinmoqda (1-jadval).

1-jadval. Iqtisodiy krizisga “inqiroz” deb berilgan taʼriflar

Mualliflar	Manba	Taʼriflar
A.V. Vahobov, N.X. Jumayev, E.A. Hoshimov	<i>Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi: sabablari, xususiyatlari va iqtisodiyotga taʼsirini yumshatish yoʻllari.</i> Toshkent: Akademnashr, 2009. – 23-bet.	Iqtisodiy inqiroz – tovar va xizmatlarga boʻlgan talab hamda taklif oʻrtasidagi muvozanatning buzilish holatidir. Moliyaviy inqiroz esa muayyan moliyaviy instrument qiymatining kutilmaganda keskin pasayishi yoki pul yetishmasligi holatini ifodalaydi. Shuningdek, moliya bozorida aktivlar bahosining noxolis shakllanishi natijasida yuzaga kelgan “sovun koʻpiklari”ning yorilishi holatini ham anglatadi.
A. Oʻlmasov, A.V. Vahobov	<i>Iqtisodiyot nazariyasi.</i> Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2014. – 342-bet.	Moliyaviy krizis – moliya tizimida vujudga keladigan inqiroz holati boʻlib, moliyaviy aloqalarning izdan chiqishi va moliyaning oʻz funksiyalarini toʻliq bajara olmasligini bildiradi.
Sh. Shodmonov, U. Gʻofurov	<i>Iqtisodiyot nazariyasi.</i> Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2010. – 728-bet.	Iqtisodiy inqiroz deb ishlab chiqarish va xizmat koʻrsatish hajmining keskin tushib ketishiga aytiladi.
B. Xodiev, Sh. Shodmonov	<i>Iqtisodiyot nazariyasi.</i> Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2017. – 552-bet.	Iqtisodiy inqiroz – asosiy makroiqtisodiy koʻrsatkichlarning keskin pasayib ketishi.
T. Joʻrayev, M. Hamdamov	<i>Iqtisodiyot nazariyasi.</i> Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi, 2024. – 504-bet.	Iqtisodiy inqiroz – ishlab chiqarish hajmi va iqtisodiy faollikning keskin tushib ketishi.
K.Y. Jabbarov	<i>Iqtisodiy inqiroz kategoriya sifatida.</i> Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali, 2017, №6.	Iqtisodiy inqiroz tushunchasining mohiyatini yanada aniqroq tushunish uchun uni ortiqcha ishlab chiqarish klassik inqirozi bilan bogʻlab tadqiq etish lozim. Muayyan davrda ishlab chiqarilgan barcha mahsulotlarning isteʼmolchilar tomonidan xarid qilinishi imkoniyati cheklangan boʻladi.

Konseptual jadvalda keltirilgan adabiyotlar umumiy manbalar majmuasining faqat kichik qismini tashkil etadi. Jumladan, A. Oʻlmasov va A.V. Vahobovlarning “Iqtisodiyot nazariyasi” darsligida asosiy eʼtibor iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga qaratilgan boʻlib, siklning fazalaridan biri sifatida “krizis” atamasi qoʻllangan, biroq unga alohida taʼrif berilmagan.

Mazkur darslikning keyingi nashri jahon moliyaviy-iqtisodiy krizisidan soʻng toʻldirilganligi sababli ushbu masalaga alohida eʼtibor qaratilgan va konseptual jadvalda koʻrsatilganidek, unga “inqiroz holati” sifatida taʼrif berilgan.

Demak, hozirgi davrda koʻplab tadqiqotlar va oʻquv adabiyotlarida “krizis” tushunchasi koʻproq tugash, yoʻq boʻlish yoki halokat mazmunidagi “inqiroz” atamasi orqali ifodalanmoqda.

Iqtisodiyotning siklli rivojlanishi borasidagi keng tarqalgan ikkinchi yondashuv yana bir mashhur iqtisodchi olim Joseph Schumpeter nomi bilan bogʻliq. Ayrim maqolalarda iqtisodiy sikllar boʻyicha dastlabki ilmiy izlanishlarni XX-asrning birinchi yarmida aynan Joseph Schumpeter olib borganligi, u iqtisodiy siklni toʻrt fazaga — yuksalish, retsessiya, depressiya va jonlanish bosqichlariga ajratgani qayd etiladi.

Biroq bu yondashuvni toʻliq birlamchi deb baholash ilmiy jihatdan munozaralidir. Chunki undan avval mazkur hodisa XIX-asrning ikkinchi yarmida Karl Marx tomonidan, asosan, Das Kapital asarining III-jildida tadqiq etilgan. Ushbu jild kapitalistik ishlab chiqarishning umumiy jarayoniga bagʻishlangan boʻlib, unda iqtisodiy sikllar, davriy krizislarning sabablari hamda foyda normasining pasayish tendensiyasi tahlil qilingan.

Shuningdek, Das Kapital asarining II-jildida ham davriylikni tushunish uchun muhim bo'lgan kapitalning aylanishi va doiraviy aylanishi masalalari ko'rib chiqilgan. Karl Marx kapitalizmning ichki ziddiyatlari ortiqcha ishlab chiqarishning davriy krizislarga olib kelishini ko'rsatib bergan.

Karl Marx sikl tabiatini anglash uchun abstraksiyaning turli pog'onalarida — yuzaki kuzatishdan chuqur tahlilgacha o'rganish zarurligini ta'kidlagan. Chunki har bir krizisning chuqurligi, kelib chiqish sabablari va oqibatlar o'zaro farqlanadi. Ular turli omillar, hatto nisbatan tasodifiy omillar yig'indisi natijasi bo'lishi ham mumkin.

Karl Marx iqtisodiyotdagi sikllilik yirik kapitalistik mashinalashgan ishlab chiqarishning rivojlanishi bilan shakllana boshlaganini qayd etgan. U sanoat (o'rta muddatli) siklining bir-birini almashib turuvchi to'rtta fazasini: krizis, turg'unlik (depressiya), tiklanish-jonlanish va yuksalish bosqichlarini ajratib ko'rsatgan. Ushbu nazariya bugungi kunda ham iqtisodchilar tomonidan keng qo'llanilib, xalqaro miqyosda e'tirof etiladi.

Shunday qilib, "krizis" tushunchasi aynan Karl Marx tomonidan Das Kapital asarida tizimli ravishda tadqiq etilgan va tavsiflangan. U sikllilikni kapitalizm qonuniyati sifatida asoslab bergan. Demak, bozor iqtisodiyotining rivojlanishi siklik xarakterga ega bo'lib, sikllar uning ajralmas qismi, har bir fazasi esa muqarrar bosqich hisoblanadi.

Iqtisodiy krizis fundamental kategoriya bo'lib, iqtisodiyot holatining keskin yomonlashuv tomonga burilishini, ya'ni ishlab chiqarishning pasayishi, ishsizlikning o'sishi va moliya tizimidagi buzilishlarni anglatadi. Biroq bozorning o'z-o'zini tartibga solish mexanizmlari yoki ko'rilgan chora-tadbirlar natijasida iqtisodiy holat ijobiy tomonga ham burilishi mumkin.

Zamonaviy iqtisodiyotda "krizis" mamlakatlar va mintaqalarni qamrab oluvchi siklik hamda tarkibiy moslashuvchanlik buzilishlarini tavsiflash uchun qabul qilingan xalqaro atama sifatida qo'llaniladi.

Karl Marxdan so'ng iqtisodiyotning siklli rivojlanishini Clément Juglar tadqiq etdi. U 1889-yilda asosiy kapitalning yangilanishi hamda kredit-pul tebranishlari bilan bog'liq o'rta muddatli iqtisodiy sikllar (7–11-yil) to'g'risidagi ilmiy tadqiqotini e'lon qilgan. U Karl Marxdan farqli ravishda bozor krizislarini empirik tahlil qilishga alohida e'tibor qaratdi. Shu asosda "ishbilarmonlik sikllari" nazariyasini ilgari surdi.

Clément Juglar krizis tasodifiy hodisa emasligini, balki chayqovchilik va arzon kreditlar tufayli "gullab-yashnagan" iqtisodiy faollik natijasida mutanosiblik hamda muvozanatning buzilishi oqibati ekanligini asoslab berdi. Uning tadqiqotlari iqtisodiyotning siklli rivojlanishini tasdiqladi va "Juglar sikli" deb ataluvchi o'rta muddatli siklni ajratib ko'rsatishga zamin yaratdi. Karl Marx esa ko'proq ishlab chiqarish jarayonidagi ichki ziddiyatlarga urg'u bergan.

Iqtisodiyotning siklli xarakterini o'rgangan mashhur iqtisodchilardan yana biri Joseph Schumpeter bo'lib, uning nazariy qarashlarida iqtisodiyotning siklli rivojlanishi va to'rt fazaga bo'linishi kabi umumiy jihatlar mavjud bo'lsa-da, ular qator asosiy masalalarda bir-biridan tubdan farq qiladi (2-jadval):

2-jadval. Karl Marx va Joseph Schumpeterning iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga qarashlaridagi asosiy farqlar

Mezonlar	Karl Marx	Joseph Schumpeter
Tadqiqot vaqti	XIX-asrning ikkinchi yarmi	XX-asrning birinchi yarmi
Vujudga kelish sabablari	Kapitalning obyektiv ziddiyatlari (ortiqcha ishlab chiqarish, ekspluatatsiya va nomutanosibliklar).	Tadbirkorlarning subyektiv xatti-harakatlari hamda innovatsiyalarni joriy etishi.
Fazalar	Krizis, turg'unlik (depressiya), tiklanish-jonlanish, yuksalish.	Yuksalish, o'sishning eng yuqori cho'qqisi, retsessiya (tushkunlik), depressiya, jonlanish.
Boshlang'ich faza	Siklning boshlang'ich fazasi krizis bo'lib, u bir siklni yakunlab, yangisini boshlab beradi hamda ishlab chiqarishning keskin pasayishiga sabab bo'ladi.	Konsepsiyaga ko'ra, tadbirkorlarning innovatsiyalari shiddatli o'sishga olib keladi, keyinchalik bozorning to'yinishi natijasida pasayish yuz beradi.
Tadbirkorning roli	Tadbirkor foyda izlovchi kapital egasi sifatida talqin qilinadi.	Tadbirkor-novator taraqqiyotning "harakatlantiruvchi kuchi" bo'lib, innovatsiyalar orqali muvozanatni buzadi va yangi rivojlanish bosqichini yaratadi.
Foydaning roli	Ishchilar mehnati natijasida yaratilgan qo'shimcha qiymat shakli sifatida izohlanadi.	Innovatsiyalar uchun mukofot va samaradorlik ko'rsatkichi sifatida qaraladi.
Kapitalistik tuzumga qarash	Tarixiy jihatdan o'tkinchi va ichki ziddiyatlarga ega tizim.	"Bunyodkor buzilish" orqali doimiy ravishda yangilanib borishga qodir tizim.
Asosiy asarlar	Das Kapital Volume III	The Theory of Economic Development va Business Cycles

Asosiy farq, eng avvalo, krizislarning vujudga kelish sabablarini talqin etishda namoyon bo'ladi. Karl Marx ularni kapitalning obyektiv ziddiyatlari bilan izohlaydi. Jumladan, ishlab chiqarishning ijtimoiy xarakteri bilan o'zlashtirishning xususiy shakli o'rtasidagi asosiy qarama-qarshilik krizislarning manbai sifatida ko'riladi. Uning fikricha, krizis foyda normasining pasayishi, ishchilar sotib ola olmaydigan tovarlarning ortiqcha ishlab chiqarilishi hamda mehnat natijalarining kapital tomonidan o'zlashtirilishi oqibatida yuzaga keladi.

Joseph Schumpeter esa krizislarni kapitalistik taraqqiyotning ajralmas qismi sifatida baholab, uni "bunyodkor buzilish" jarayoni bilan bog'laydi. Uning nazariyasiga ko'ra, krizislar asosida tadbirkorlarning innovatsion faoliyati yotadi. Ular yangi iqtisodiy tuzilmalarni yaratish uchun eskilarini siqib chiqaradilar. Bu jarayon muqarrar ravishda vaqtinchalik pasayishlarga olib keladi, biroq uzoq muddatli taraqqiyot va iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Shu nuqtai nazardan, krizis texnik va texnologik yangiliklarni joriy etish natijasida yuzaga kelgan ravnaq ("bum") davridan keyingi iqtisodiy sikl fazasi bo'lib, kapitalizm rivojlanishining zarur sharti sifatida talqin qilinadi.

Iqtisodiy krizislar g'ayritabiiy holat yoki patologiya emas, balki iqtisodiy tizimni yangi sharoitlarga moslashtirish mexanizmi hisoblanadi. Ular natijasida eskirgan texnologiyalar va samarasiz korxonalar bozorni tark etadi, innovatsiyalar uchun esa yangi imkoniyatlar yuzaga keladi. Iqtisodiy taraqqiyot doimiy ravishda eski texnologiyalar, bozorlar va kompaniyalarning samaraliroq shakllar bilan almashinib borishi jarayoni sifatida namoyon bo'ladi. Aynan shu jarayon iqtisodiy o'sishning muhim drayveri hisoblanadi.

Karl Marx iqtisodiy siklni krizis-tushkunlik bosqichidan boshlaydi va uni bosh faza sifatida ko'radi. Joseph Schumpeter esa siklni yuksalish bosqichidan, ya'ni tadbirkorlarning faol innovatsion harakatlari natijasida ishlab chiqarish va investitsiyalarning keskin o'sishidan boshlaydi.

Mazkur bosqichda tadbirkorlik faolligining yuqori darajaga chiqishi natijasida iqtisodiyot o'sishning eng yuqori cho'qqisiga erishadi. Ishlab chiqarish omillarining yangi kombinatsiyalari joriy etiladi, yangi tovarlar, ishlab chiqarish usullari, bozorlar, xomashyo manbalari yoki tarmoqlarni qayta tashkil etish bilan bog'liq yangiliklar yuzaga keladi. Natijada haddan tashqari ko'p ishlab chiqarish kuzatilishi mumkin.

Shundan so'ng retsessiya (tushkunlik) boshlanadi. Bu davrda iqtisodiy o'sish sur'atlari sekinlashadi, investitsiyalar kamayadi va jarayon depressiyaga o'tadi.

Depressiya siklning eng quyi nuqtasi bo'lib, yangi sikl oldidan iqtisodiyotni qayta qurish jarayonini o'z ichiga oladi.

Karl Marx krizisni kapitalizm halokatining darakchisi sifatida baholagan bo'lsa, Joseph Schumpeter uni yangilanish mexanizmi sifatida ko'radi. Uning fikricha, krizis innovatsiyalarni joriy etishdagi notekislik, ya'ni ilmiy-texnik taraqqiyotning to'liqsimon kechishi natijasida yuzaga keladi. Yangilik eski tizimni siqib chiqarib, yangi o'sish bosqichiga o'tish uchun vaqtinchalik pasayishni keltirib chiqaradi.

Marxizm sinfiy kurashga e'tibor qaratgan bo'lsa, Joseph Schumpeter o'z tadqiqotlarida raqobat mexanizmi hamda tadbirkorning roliga alohida urg'u beradi.

U tadbirkor shaxsiga alohida ahamiyat beradi. Uning fikricha, iqtisodiy rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi, ishlab chiqarish omillarining yangi nisbatlari va kombinatsiyalarini topadigan, yangi yechimlarni izlaydigan shaxs — bu tadbirkordir.

Innovatsiyalarni joriy etayotgan tadbirkor yangi texnologiyalar, mahsulotlar va ishlab chiqarish omillarining yangi uyg'unlashuvini yaratish orqali muqarrar ravishda eski tizimni hamda mavjud muvozanatni buzadi. Natijada iqtisodiyotda nomutanosibliklar yuzaga keladi. Shu bois iqtisodiy o'sishga ayrim hollarda muvozanatni yangilamasdan yoki mavjud holatni o'zgartirmasdan erishib bo'lmaydi.

Joseph Schumpeterning "The Crisis of the Tax State" asari The Crisis of the Tax State "Sociology of Imperialisms" asari bilan birgalikda 1919-yilda nashr etilgan va keyinchalik keng ommalashgan. Rus tilidagi tarjimasini "Кризис налогового государства. Социология империализмов" nomi bilan 2025-yilda Higher School of Economics University Press tomonidan chop etilgan.

Joseph Schumpeter "Soliq davlatining krizisi" asarida davlat xarajatlari hamda soliqlarning haddan tashqari oshib ketishi tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirishga salbiy ta'sir ko'rsatishi, natijada ijtimoiy va iqtisodiy beqarorliklarga olib kelishi mumkinligi haqida fikr bildiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hozirgi kunda ko'plab tadqiqotchilar va o'quv adabiyotlarida iqtisodiyotning siklli rivojlanishi, uning o'sish va yuksalish tomonga yoki tushkunlik tomonga burilishi jarayonini ifodalovchi "krizis" — ya'ni xalqaro miqyosda tan olingan termin o'rniga "inqiroz" atamasi qo'llanilmoqda.

Ayni paytda professor-o'qituvchilar tomonidan iqtisodiyotning siklliligi ko'pincha Karl Marx talqinida tushuntirilsa-da, mazkur hodisani birinchi tizimli tadqiq etgan olim sifatida uning ilmiy hissasiga har doim ham yetarli e'tibor qaratilmaydi.

Iqtisodiyotda yuz beradigan siklli o'zgarishlarni halokat mazmuniga yaqin bo'lgan "inqiroz" atamasi bilan emas, balki xalqaro termin sifatida qabul qilingan "krizis" (burilish) tushunchasi bilan ifodalash maqsadga muvofiqdir. Chunki "inqiroz" atamasi iqtisodiyotning siklli xarakterini to'liq aks ettira olmaydi.

Shunday qilib, iqtisodiyotning siklliligi ikki yo'nalishdagi burilishlar asosida namoyon bo'ladi: birinchisi ravnaq va yuksalishdan tushkunlik hamda turg'unlik tomonga, ikkinchisi esa tushkunlik va turg'unlikdan yuksalish hamda ravnaq tomonga o'tish jarayonidir. Ushbu jarayon o'ziga xos bosqichlar orqali kechadi. Uni iqtisodiy ko'rsatkichlar tizimi yordamida o'rganish, tahlil qilish va ilmiy xulosalar chiqarish mumkin.

Umuman olganda, to'lqinlar konsepsiyasi barcha iqtisodiy muammolarni tushuntirib beradigan universal nazariya emas. Biroq u ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot qonuniyatlarini o'rganishda muhim nazariy yondashuv hisoblanadi.

Economics fanini o'rganishda uning birinchi tizimli tadqiqotchilaridan biri bo'lgan, iqtisodiyotdagi sikllilikni ilmiy muomalaga kiritgan hamda mazkur hodisaning xalqaro miqyosda "krizis" nomi bilan qo'llanishiga asos yaratgan Karl Marx ilmiy merosini ham yoritib borish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, iqtisodiy sikllarning yuz berish sabablari va boshqa mezonlar bo'yicha Karl Marx hamda Joseph Schumpeterning iqtisodiyotning siklli rivojlanishiga doir qarashlari o'rtasidagi asosiy farqlarni talabalarga yetkazish hamda ularni munozara metodlari asosida muhokama qilish samarali natija beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karl Marx. Kapital. Kritika politicheskoy ekonomii. Tom 2. Kniga 2. Protsess obrashcheniya kapitala. – Moskva, 1951.
2. Karl Marx. Kapital. Kritika politicheskoy ekonomii. Tom 3. Kniga 3. Protsess kapitalisticheskogo proizvodstva, vzyaty v tselom. – Moskva, 1951.
3. Joseph Schumpeter. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya. – Moskva, 1982. – 401 b.
4. M. Dj. Baymanova, A. B. Yusupbaeva. Jahon iqtisodiy inqirozi va u bilan bog'liq jarayonlar.
5. A.V. Vahobov, N.X. Jumayev, E.A. Hoshimov. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi: sabablari, xususiyatlari va iqtisodiyotga ta'sirini yumshatish yo'llari. Monografiya. – Toshkent: Akademnashr, 2019. – 141 b.
6. K.Y. Jabbarov. Iqtisodiy inqiroz kategoriya sifatida. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali, 2017, №6.
7. T. Jo'rayev, M. Hamdamov. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi, 2024. – 504 b.
8. I.Q. Mirzayev, K.Y. Jabbarov. Iqtisodiy inqirozga qarshi dasturlarning samaradorligini oshirishda innovatsiyalarning joriy etilishi masalalari. Iqtisod va moliya / Ekonomika i finansy, 2017, №9. – 69–74-betlar.
9. D. Tojiboyeva. Iqtisodiyot nazariyasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Sharq nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. – 416 b.
10. Sh. Shodmonov, U.V. G'ofurov. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2010. – 728 b.
11. B. Xodiev, Sh. Shodmonov. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2017. – 784 b.
12. A. O'lmasov, A.V. Vahobov. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2014. – 424 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
